

Helsinki 10.10.2003

Dnro 1642/5/03

Oikeusministeriölle

OIKEUSMINISTERIÖ

13. 10. 2003

ad 12, 41, 2002

ad DM028:00 / 2002

Viite: oikeusministeriön kirje 21.7.2003

LAUSUNTO

Oikeusministeriö on viitekohdassa mainitussa kirjeessä pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen lausuntoa oikeusministeriön työryhmän osamietinnöstä "Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio" (oikeusministeriön työryhmän mietintöjä 2003:5).

Aluksi totean, että minulla ei ole mahdollisuutta ottaa kantaa työryhmän mietintöön yksityiskohtaisesti. Kiinnitän huomiota lähinnä vain eräisiin laillisuusvalvonnan kannalta ongelmallisina pitämiini mietinnön osiin.

Mietinnössä esitetään rikoslain 20 lukuun lisättäväksi muun muassa seksuaalipalvelujen ostamista (täysi-ikäiseltä) koskeva rangaistussäännös. En katso, että minulla laillisuusvalvojana on aihetta ottaa kantaa rangaistussäännöksen perusteltavuuteen sinänsä. Tältä osin on pitkälti kysymys poliittisesta harkinnasta – Suomea sitovat kansainväliset sopimukset eivät asettane estettä kriminalisoinnille.

Huomiota kuitenkin kiinnittää se, että mietinnön mukaan ostamista ei todennäköisesti selvitetäisi erillisinä tekoina, vaan (ainoastaan ?) ihmiskaupan tai parituksen tutkinnan yhteydessä. Esiityksen perustelut näyttäisivät muutoinkin viittaavan siihen, että työryhmän mielestä poliisi voisi olla tutkimatta sitä muuta kuin laajemman rikoskokonaisuuden yhteydessä. Voi toki ollakin, että poliisin rajalliset resurssit tosiasiallisesti johtavat tähän. Lähtökohta kuitenkin on esitutkintalain 2 §, jonka mukaan esitutkinta on toimitettava, jos on syytä epäillä rikosta. Pidän ongelmallisena, jos rangaistavaksi säädetään teko, jota tosiasiallisesti ei ole tarkoitustakaan (tai ei voida) juuri valvoa. Seksin oston tutkintakynnys voisi perusteettomasti vaihdella tapauksittain. On mielestäni myös ilmeinen vaara, että poliisi joutuu käytännössä ristiriitaan esitutkintalain 2 §:n kanssa. Mikäli ehdotus toteutetaan, tulisi näihin kysymyksiin kiinnittää erityistä huomiota.



Toinen laillisuusvalvonnan kannalta erityisen ongelmallinen osa ehdotusta ovat muutokset pakkokeinolakiin, erityisesti telekuuntelun alan laajentaminen.

On sinänsä selvää, että ihmiskauppa ja paritus ovat vaikeasti tutkittavia rikoksia. Muun muassa toimittamieni tarkastusten yhteydessä on toisaalta käynyt ilmi, että paritustoiminnassa puhelin on keskeinen toimintaväline. Onkin perusteltua lähteä siitä, että telepakkokeinoista voi olla paljonkin apua rikostutkinnassa. Tutkinnan tehokkuuden ohella on kuitenkin otettava huomioon myös muita seikkoja.

Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta tai kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa. Tältä osin nousee esiin erityisesti kysymys telekuuntelun sallimisesta törkeän parituksen vakavimpien tekemuotojen tutkinnassa.

Perustuslakivaliokunta on tuoreessa lausunnossaan katsonut, että törkeimmät talousrikokset ovat tulkittavissa perustuslain 10 §:n 3 momentin mielessä turvallisuutta vaarantaviksi rikoksiksi, jos niihin liitetään kvalifiointiedellytykseksi sekä erityisen suuren taloudellisen hyödyn tavoittelu että rikoksen tekeminen erityisen suunnitelmallisesti (PeVL 36/2002). Työryhmän ehdotuksessa katsotaan nyt, että kun kysymys on parituksesta, joka arvioidaan törkeäksi hyödyn tavoittelun tai suunnitelmallisuuden perustella, teko voidaan rinnastaa törkeisiin talousrikoksiin. Pidän kyseenalaisena sitä, kuinka pitkälle tämänkaltaisia "rinnastuksia" voidaan jatkaa, jos edellä mainitulle perustuslain säännökselle halutaan vielä jättää jokin reaalin sisältö.

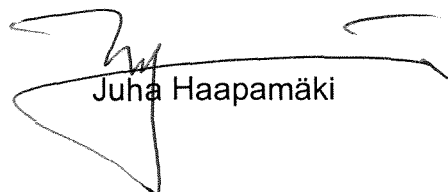
Totean myös, että ehdotetun törkeän parituksen tunnusmerkistöön jo kuuluu (yhtenä kvalifiointiperusteena) huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu tai erityinen suunnitelmallisuus. Kun telekuuntelun käytön näyttökynnys on vain "syytä epäillä", niin herää kysymys, kuinka perusteltuja eroja tässä näyttötilanteessa voidaan tehdä po. lainkohdassa tarkoitettujen rikosten erilaisten ilmenemismuotojen välillä. On ilmeinen vaara siitä, että pakkokeinon käytön tarkoitettu rajautuminen vain törkeimpiin tekemuotoihin voi jäädä toteutumatta. Törkeää paritusta koskevan ehdotetun säännöksen kohdassa 3 ja 4 mainittujen kvalifiointiperusteiden osalta ei samanlaisia ongelmia nähdäkseni ole pakkokeinosäännöksiltä vaadittavan täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden kannalta.

Apulaisoikeusasiamies



Ilkka Rautio

Vanhempi
oikeusasiamiehensihteeri



Juhani Haapamäki